Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Tractatus theologicus - Cod. Ettenheim-Münster 222

[s.l.], 1714-1715

Sectio III.

urn:nbn:de:bsz:31-120314

Visual Library

dicit illud quod conseque(n)s speciem abinde sortir(i) in ea interpretandu(m) est de incentia filii, vel madli, et non tantum de filii, sive actus actu(m) ab obiecto bono specificatu(m) sortir(i) esse bonum, non tamen sortir(i) esse filiter bonu(m), sed vel filiter vel maaliter bonum quod ipsum in dictis asserebamus. Plures ob: de fine seripsq: resolvemus. Sect: 3. an et quomodo circumstantiae moralitatem actibus humanis tribuant?

Sect: III.

An et quomodo circum=stantiæ moralitatem actibus humanis tribuant?

Diximus N.o 321. Inter tria illa à Theologis communissime assignari solita, à quibus actus humani speciem moralitatis suæ desumant, esse circumstantias, quæ aliud non sunt quam quidiam circa operationem stantia et ideo circumstantiæ ipsasive sæpe saepius significantia, unde ut singula perstringamus, dum de moralitate agimus, hic de hisce tractabimus. Nam harum circiter praecipuae 7. sunt ad quas cætera omnia reduci possunt, ipsa quoque sic canit poeta Quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando? 335.

Origem Dn de Actu morali qd aperiamus ipsas cir-
cumstantias sdm se explicamus. Quis igitur qdio o-
perans Sbi v.g. qis peccaverit impudice, an so-
lutus, an ligatus, an cum soluta an cum
ligata, an saecularis, an sacerdos, aut voto
obstrictus, an cum saeculari, an cum voto obstricta
an consanguineus aut affinis cum consanguinea aut affini; an
cum aliqua extera, an liber cum serva an servus
cum libera. Quid: intelligitur obtum seu materia
actus eiusque qdio, v.g. qis peccato furti peccavit inscit aut
gnosat qdio rei ablatae qd sit, an pretiosa res
an vilis, an sacra an profana, an victui ne-
cessaria an non necessaria. Ubi: denotatur locus et qdio
eius in quo aliquid actum est v.g. fornicatus est, refferent,
an factum sit in loco publico ubi scandalum vitari
non potuit coram v.g. servis ancillis an in occulto
et si in occulto an in sacro an non. Quibus auxiliis
explicantur media quibus aliquid actum est, v.g. traxisti
puellam in lascivum tui amorem an hoc factum est arte
magica, an non, an vi, metu, fraude, an sine his.
Cur: Explicat finem, v.g. dedisti eleemosinam
et cur an ad sublevandum pauperem an propter va-
nam gloriam. Quomodo denotat modum actus v.g.
deflorata est, an nolens an volens, an vi aut
dolo, an sine his. Peccasti et quomodo, an
scienter et voluntarie, an ignoranter et ex motu primo primo.

aut dicta con- l. diffe, aut Mai: minoremve hre st, qndo idm actg pptr circumstaa duplici virti spec dictae gtrariari pt, aut uni virti magis minusve gtrariari pt, atqi actg pptr circumstaa aut 2 plui virti spec dictae gtriari pt, aut uni virti magis minusve, ut patet ab inductione prig facta de furto et peto luxuriae sp.

Inferg ex Assert: Circumstaas alias ee aggravantes, alias spes mutantes ut eas appellant 338.

D: D: Aggravantes eae appellari, qae etsi n faciant, ut actg spealem et dicta diffmite ad rglas morum heat ab ea, qm ht ex obto et fine, faciunt tn, ut difftas p obtu aut fine maior sit, adeoqe malitia aggravant; aggravantibg ex eadm raoe gtraponunt minuentes, qae scilt raoe malitiae minuunt. huigmi aggrav: aut minuentes circumstae generatim p istae. 1º maior aut minor intensio aut vehementia actg. 2º maior aut minor mae qntitas. 3. maior l. brevior durao actg. 4. eig ma: aut mi: libertas. 5 Mr: aut mr rao obtui. 6. Mr l. mr gdio pnis aut advertentia raois in actu sp. Circumstae specm mutantes illae st, quae spealem diffmitem actg ad rglas moru faciunt, ea am diig spealis, p in illam, qm actg ht ex obto, reduci n pot.

toties am in spec obvam reduci dpt, qoties saltem opponi obto alterius virtutis spec distæ, aut repugnat fini alterius præcepti disto ab eo cui repugnat actus ratione spec obtivæ. Tritissimum harum circumstantiarum hri pt exemplum in pecto carnis, si em fiat à, l. cum ligatâ e adulterium, si à, l. cum psona DEO sacra, e sacrilegium, si inter consanguineos, e incestus, si inter psonas solutas sine vi e simplex fornicatio, si cum virgine renitente, e stuprum, si contra naturam cum semetipso e mollities, si cum eodm sexu e sodomia, si cum diversa spec e bestialitas. ~~ex hi~~ In his oibus spec distam malitiam deprendes ptr circumstaas, quæ in actu luxuriæ speciale turpitudinem et difformitem generant. Unum adhuc de circumstiis addo; scilt, licet de integritate sacramti pœnitiæ et confessionis formalis sit, ut confiteamur circumstaas speciem mutantes, nullatenus tamen per se loqndo esse obligationem confitendi circumstaas mere aggravantes, integritas em confessionis tantum poscit ut oia pecta adeoque speciem et numerum confiteamur, quod constringit absque eo, quod cum circumstiis speciem mutantibus etiam confiteamur aggravantia.

Subsectio
Solvuntur Obiecta.

Ob: 1. Si actus hny etm à circumstis malitis suā speem 339.
desumeret, sequeret qd idm individuum sit in dplici
spec, atqi unū et idm individuum ee in dplici
spee implicat, ut gnitr docent phli: goss
Pr: segla: bonu et malu differt spee, atqi si
actus hny etm à circumstiis malitiis suā speem
desumeret, idm No individuum pet ee in spee
boni et mali ut patet, go sic. Neqe dicas, qd
alterutra spees se tntm heat maalr, n am
implicare, qd aliqd sit in una spee morali maalr
in altera am fsictr. nam gtra urgeo: Idem
No actus pet ee in dplici spee fsictr, n qidm in
spee boni et mali, si in spee mali a. et malib.
v.g. in spee furti et in spee sacrilegii: licet
go n implicet actum eundm ee in spee maali
boni et fsictr in spee mali, tn implicat ut idm
No sit in spee duplici fsictr tali; cu go hoc
hgi palam sit à circumstiis spee dista actus
hny desumere nqrit, sicut neqe à fine ob paritē
raoj.

R: d: seql: si acty hng: seqeret qd idm N.o individuum sit in dplici spec. centli n: seqla, sit in dpli spec. qarum una centls et altera accidntlis c. seqla et d: m: atqi unum et idm N.o individuum ee in duplici spec. s.a etcentli implicat sdm phlos c. m. ee in dplici spec. qarum altera et centls, altera accidntlis n. m. etc. dicis qidm in lquis de correllativo speci et individuo idm N.o individuum n poe ee in dplici spec., att n hoc solum intllgndum et de dplici spec. centli, et qae qpetit individuo rao sae frae sbstlis. sata em et ex se notum et idm individuum ee in diversis specieb. accidntlib., itm in spec. sbstli et accidntli s.q. in spec. hois et aquae: tn in spec. calidi et frigidi, in spec. qnti et alit albi, idq. fieri n obstante qd sdm se et s.a sua centle speciem sit qt sbstle. Igis dum acty hng s.a et centlem sua speciem desumat ab obto a fine. vero et circumstis accidntle dutm, nihil prohibet, qin a circumstis dista spec. fale et zorie specificantem preter ea qm acty ht ex obto, desumat, maxme qia in morlib. unitas ndtutm urget, qutm in phcis, qib. preta transcendlia in illo obo simulistic. o Rei bau inclusa necessiö qveniunt, hinc etm patet qd adultm: instaa Rsdeas.

Obj 2°. Urgendo solutionem: qd specificat in ratione obti essentialiter specificat, atqui circumstantiae et finis specificant in ratione obti: ergo essentialiter specificant proin facta resolutio nulla est. R. M. qd specificat qua volitum specificat in ratione obti, atqui finis et circumstantiae specificant qua volitae: ideo enim quandoque propter circumstantias cessat esse peccatum quia circumstantia ignorata et ideo nec volita est. ergo s. M. qd specificat qua volitum, specificat qua id in qd voluntas tanquam sibi obtum inclinatur est qd sic specificat, specificat in ratione obti: ergo s. 340.

R. d. M. qd specificat in ratione obti actus seu in ratione ejus ad qd actus ipse tanquam naturale sui specificativum inclinat, essentialiter specificat c. M.; qd specificat in ratione obti operantis, seu in ratione ejus ad qd operans ex sua electione inclinat, essentialiter specificat n. M. et d. m. atqui circumstantiae et finis specificant in ratione obti operantis, seu in ratione ejus, ad qd operans ex sua inclinat electione c. m. specificant in ratione obti actus, seu ejus ad qd ipse actus naturaliter pendet n. m. et c. duplex est distinguendum obtum, alterum actus, alterum agentis, vel ut ita dicam obtum intrinsecum actui et obtum actui extrinsecum, obtum actus et quasi intrinsecum illud est, ad qd actus ex sua natura fertur, et ab hoc obto actus sic et essentialiter specificatur, quia et ad eum naturaliter fertur. Obtum extrinsecum vero et agentis dicitur est omne illud, qd agens ex electione sua ponit, ut ad illud actum suum dirigat, et istud obtum non specificat essentialiter sed tantum accidentaliter

qia se ad fine actus accidns sit, neq. illud actus ex se, sed tntm ex electioe agentis respicit.

341. Obj. 3. Instando. Neq. obtu actus neq. obtu agentis st actui qid intrnsicu, go si ideo circumstae et finis n dant sa et centlem speem qia st actui qid extrnsicu, silitr dicendu erit de obtoilsis obstante, qd obtu sit qid extrnsicu actui, tn illu centltr specificare st, silitr de circumstiis ce. dicendu data distio n impedit.

R: qd du in priori obioi soluoe dixi obtu actus aut intrnsicu, illud n simpltr dixerim intrnsicu sed si intrnsicu imo praeposui l. ut ita dicas intrnsicu ut pateat me nolle dicere qd obtum actus eet actus intrnsicu cstitutivum, qd idm e ac specifticu actus intrnsicu, sed tntm qd sit id ad qd actus ex sua naa fert, adeoq. ad qd ex respu intrnsico fert, obtum extra agentis tntm sit id ad qd actus ex electioe qae actui e aliqd extrnsicu, adeoq. etm tnqm ad qd extrnsicu et accidtle fert. unde d: a: neq. obtu actus neq. obtu agentis st actui qid intrnsicu id e n st id ad qd actus ex sua naa et ex respu intrnsico ac naali fert n.a. qd e n st cstitivum actus intrnsicu c.a. et d.c. go si ideo circumstae et finis, qia n st cstitivu intrnsicu actus n dant sa et centle speem, neq. illa dabit obtu actus

c.c. si ideo, qia n' st id, ad qd actg ex sua nativa
inclinaoe, s tntm qia st id ad qd ex electioe a-
gentis actg fert, n' dant sa et centle spec; illam
neqs dabit obtu actg n.c. Ideo nec circumstae
nec finis dant actui centlem spec; qia actg nec
illas nec hunc centltr, s tntm ex electioe a-
gentis respicit, et n' ideo qia n' s intrnsecu gsti-
tiva actg.

Obj 4. Iterum urgendo: qd tribuit actui turpitdnē 342.
centle, illud specificat centltr et n' tntm acci-
dntltr, atqi circumstae pnt tribuere actui turpi-
dne centlē: gos. s.m. Turpitdo qe sic ine actui,
ut n' inee n' pit, e turpido centlis, atqi circum-
stae pnt tribuere actui turpitdne, qe sic ei
insit ut n' inee n' pit: go s. s.m. furto in loco sac:
fornicaoi l.a. l. cu psona sacra sic inē turpido
sacrilegii, ut n' inee n' pit, Impossible em e,
qd furtu aut fornicao huigmi n' sit sacrilegium,
et hoc tntm provenit a circumstā loci aut
psonae sacrae: go circumstae pnt actui sic tri-
buere turpidne ut n' inee n' pit: et tandē
revertendo ad sum argmtm eigs solutioe, actg
idm No ee pot in duplici spec centli; si moralitg
sue speem a circumstiis desumeret.

Rs n.m. ad eig s: l.m. l. d: M: turpitdo qe sic

ine actui ptr respu eius intrinsicè et naalter disformem, ut n inee n pit, et turpitudo centlis e. N. turpitudo, qa sit ine ptr respu eius accidentlem, ut ille respu accidentli tntm supposito n inee n pit et turpitudo centlis n. N. et d: ni atqi circumstae pnt tribuere actui turpitudine, qa sit ine ptr respu eius accidentlem, ut fra accidentli et respu ex illa gsecuto posito scel et attento n inee n pit c. m. qa sit ine, ppter respu actus intrinsecu et naalem ut n inee n. pit n. m.

Et c. volo dicere verum qide ee, qd turpitudo à circumstiis emanans ita insit actui, ut n inee n pit posita scel circumstaa turpi, verumtn ex hoc male arguitur go turpitudo e centlis, sicut in phis ex hoc, qd, si ponas sbtu ee album albedineitas ita insit sbto, ut n inee n pit ppter fram suppositam, male arguis go albedineitas e centlis, na albedineitas sbto n gvenit, neqs ei sit ine, ut absolute n inee n pit attendo ad eius naam intrinsecam, sd tntm sit ine, ut n inee n pit ppter suppositam in sbto fram denominantem,

qa in ipsa adee sit l.n. unde albedo ut fra et ipsu' ee albi e' avidntle; similitr turpido a circumstaa emanans n' sit ine actui ut absolute n' inee n' sit actui atten-dendo sdm se et sdm respu' eis naale, sntm sit ine ut n' inee in' sis sptr suppositam in actu circumstaa' v.g. furtum factu' in loco sac: et ideo ipsa hujusmi turpido manet avidntlis.

Obj: 5. bonitas et malitia actus sit actui intrinsea: go nequeunt caali caari a circumstiis. a patet ex hoc namq. dici dari actus intrinsice malos, qd verum haud eet, si moralitas actui intrinsea n' foret. p. c. denominao intrinsea dt prove-nire a fra intrinsea, atqi circumstae n' sit fra intrinsea, sit em qd actui extrinsecu: go s. praeterea D. Thomas 1.2.q.19.a.2. ex-presse docet actum vltis seu bnum n' desumere suam spec' a circumstiis si a solo obto: ait em S. Dr: loc: cit: in arg: s qtra: Ex circumstiis in qutm hujusmi actus n' ht speem, si bonu' et malu' sit specifice differ. actus vltis et dic-tu' e: go bonitas et malitia vltis n' depen-det ex circumstiis si ex solo obto. ita S. Dr: 343.

qo saltem dignum theologicum et debemus asserere actus humani specificam moralitatis speciem a circumstantiis desumere.

R: ad 1. 1. retorq: arg: bonitas et malitia actus sunt actui intrinseca: quo nequeunt etiam causari ab objecto, quia ipsum objectum etiam est quid actui extrinsecum et non intrinsecum. a quo quo speciem moralitatis ~~mor~~ specificae actus humanus desumet? hinc R: 2°. c. a. n. c. l. d. c. quo nequeunt causari per se immediate a circumstantiis c. c. mediate mediante scilicet ordine et respectu quem actus ad circumstantias dicit n. c. licet tamen objectum quam finis et circumstantiae sint quid extrinsecum actui, quia tamen actus aut ex seipso aut ex electione agentis ordinem dicit ad objectum finem et circumstantias, mediante hoc ordine, qui quid intrinsecum actui est aut saltem aliquid ei inhaerens, ab iis bonitas aut malitia actui intrinseca causari potest, quatenus speciem quam causant, per hunc ordinem intrinsecum causant. Et haec responsio desumitur ex S. Dr. loc: cit: q. 18. a. 4. ad 2. ubi ad similem objectionem de fine ait: dicendum, quod quamvis ~~fit~~ finis sit causa extrinseca, tamen debita proportio ad finem et relatio in ipsum inhaeret actioni. Atque ex hoc etiam [illegible] quid ad probationem c. dicendum sit, distinguenda scilicet est denominatio

intrinseca dt provenire à fra intrinseca itê à fra
qæ l. raoe sui l. raoe alterius sit intrinseca
T: M: quæ solû raoe sui sit intrinseca n. M.
d: m: atqi circumstaæ n' st fra intrinseca
raoe sui et sdm se spectata c. m. raoe
ordinis qem actg ad illa dicit n' st saltm
+ Mdû fra intrinseca n. m. et c. raoe
Ad sdm ex autori: S. D. desumptu dico: ten- 344.
tui citato longè plures alios ex eodm S. Dre.
opponi poe, sicut etm pro verite nri asserti
opposuimg supra: ne. Tn S. Drem diversis lo-
cis diversa et sibi gtria dicere l. sdm spe-
ciem tntm gcederemg, dicimg recte S. Drem
loc cit: asserere actu hnu' sua' spe à solo
obto et n' à circumstiis desumere, l. potig
bonitem oltj n' à circumstiis si à solo obto de-
sumenda' ee, loqig em loc. cit: de bonite
centli et jª in aliis verò locis loqig de bo-
nite accidntli, adeoqz dicit actum hnu et
oltem + se et eentltr ab obto solo, et n'
à circumstij sua' bonite' desumere, aliis
am locis asseverat accidntlem bonitem
etm à circumstiis sumenda' ee, ne am me
hoc gratis dicere protendas, ipsd S. Drem
loc: cit in O, ubi qd in arg: si gtra velit mani-

nifestat, accidiamq: hic go ait: propriu bonitis et malitiæ huiu actuu ē ex acte vltis, et ideo bonitas et malitiâ vltis sdm aliqd unu attendis, aliu vero actuu bonitas et malitiæ st sdm diversa attendi: illud am unu, qd ē propriu in qolibet genere, nō ē accidns sz p se, qia oe qd ē p accidens reduci ad id qd ē p se sicut ad proprium. Et ideo bonitas vltis ex solo uno illo dependet, qd p se facit bonitem in actu, scilt ex obto et nō ex circumstiis, qæ st qædam accidia actus: ita s. D.

345. Obs 6. sdm dicenda actus sequnti dantur actus indifns sdm speem, atqi si circumstaæ et finis tribuerent speem moralitis accidntlē tntm, id verificari nō pet: go p. p. m. si circumstaæ tribuerent speem accidntlem tntm et nō potis esntlem, hæ præsupponere drent actu in esntli sua spee ḡstitum, atqi si dantur actus sdm speem indifns, id verificari nō pet: go nō tribuunt accidntlem tntm sz esntlem speem moralitis. p. M: sdm dicta in phcis qd accidntlitr qvenit, advenit enti in esntia sua iā ḡpleto: go si circumstaæ

tribuunt spee moralitis quidditatle futm, sequitur
qd praesupponant actu in sua essentia iam constitutum. si etm m. Actus sdm speem indifferens, est actus carens spee essentiali, atqui qd afficit actum carentem spee essentiali, non praesupponit actum in sua essentiali spee iam constitutum: ergo circumstantias actum in sua essentiali spee praesupponere verificari non potest si datur actus sdm speem indifferens.
R: n: m: ad ejus p: di M: si circumstantiae sic praesupponere dicantur actum in essentiali sua spee physica constitutum c. M. sic praesupponere dicantur actum 346.
in essentiali sua spee morali constitutum n: M:
et d: m: atqui si datur actus sdm speem indifferens id verificari non potest de constitutione in spee essentiali physica n: m: verificari non potest de constitutione in spee essentiali morali c. m. et n. c. l: absolute n. M. et ejus probationem a. d: qd quidditative convenit rebus physicis in esse physico advenit enti in essentia sua iam constituto c. a. qd quidditative convenit rebus physicis in esse morali, advenit enti in essentia sua iam constituto n. a. l. subd: nisi actus ille physicus fuerit sdm speem moralem indifferens; si fuerit indifferens n: a: et c. esto qd omne illud, qd quidditative rebus physicis in esse physico convenit, adveniat enti absolute completo

male tn arguitur quod id similiter rebus et actibus physicis in esse morali accidit, sicut ex hoc, quod non detur actus physicus in esse physico qui secundum speciem physicam sit indifferens, male arguitur: quod neque detur actus physicus in esse morali indifferens secundum speciem. igitur dicendum est, quod aliquid praeter specificet in genere morum non debet attendi utrum essentiale sit vel accidentali ex modo adveniendi actui, sed ex modo respiciendi, seu an essentialiter et per se, an accidentaliter tantum et ex relatione agentis terminum suum specificantem respiciat, quidem in physicis est forma, hoc in moralibus est respectus actus ad obiectum, unde sicut ibi forma, quae dat esse, ita hic ordo qui dat moralitatem respici debet: et ex hoc patet, quod iste actus secundum speciem indifferens quia se non respiciat circumstantiam specificantem, quae ideo se ad illum quam accidens habet, etiam speciem moralitatis, quam ex circumstantia actus consequitur, sit tantum accidentalis et non essentialis, etiam non obstante, quod priorem moralitatem in actu non supponat, et haec circa actum moralem specificativa sufficiant: de indifferentia

et aliis quibus dat circumstantia moralitatem actui humano.